

ENVIRONMENTÁLNÍ VÝCHOVA

napříč kurikulem základního vzdělávání

JS_24

HH

Vaše pojetí přírody, ekologie, environmentální výchovy (EV), zkušenosti ze školy, mimoškolní oblasti...

Témata studovaných oborů a EV.

Vaše představy o realizaci EV ve škole.

https://www.google.com/url?sa=i&url=https%3A%2F%2Fwww.svetbaleni.cz%2F2021%2F04%2F22%2Fekologie-nejen-na-den-zeme-cesi-stale-vice-preferuji-udrzitelnost-pri-nakupech%2F&psig=AOvVaw32K4HE_t1LFcc53hd_XqiV&ust=1710109050301000&source=images&cd=vfe&opi=89978449&ved=2ahUKEwillYTImuiEAXWq8QIHHcLHB4QQR4kDegQIARBL

<p>Kultura jako zdroj různých pohledů a vztahů k přírodě a prostředí</p> <p>Kulturní krajina, lidské sídlo-město-vesnice (umělý ekosystém)</p>		<p>Zvelebování a ochrana domova (tradice dobrých skutků)</p>
<p>Předsudky a stereotypy, diskriminace a rasismus jako kulturní fenomény, nedorozumění/komunikace mezi zeměmi bohatého Severu a chudého Jihu.</p>	<p>Překonávání primitivně egocentrických názorů a hodnot.</p> <p>Nabídka hodnot ke změně manipulativního nahlížení na přírodu i lidskou</p>	

<p>Globální problémy</p>	<p>Otázky lidských potřeb, hodnot. Konformismus. Materiální konzum. Reflexe a sebereflexe jednání</p>	<p>Organizace a řízení EV ve škole (plánování, projekty, integrující celky učiva, prostředí školy.)</p>
<p>Stav ŽP, nástroje péče o ŽP Člověk a jeho svět Člověk a příroda</p>	<p>Antropologické otázky – humanizace, odcizení..</p>	
	<p>Vztah člověka a společnosti, bohatství a chudoba</p>	
<p>Vývoj vztahů člověka k přírodě (ŽP)</p>		

Estetická percepce přírody.
Příroda a ŽP jako zdroj
inspirací pro vytváření
kulturních a uměleckých
hodnot

Rozvoj a kultivace
schopností vnímat, prožívat,
hodnotit krásu přírody jako
celku. Rozvíjení
environmentální senzitivity
jako predispozice zájmu
poznávat přírodní prostředí.

Umění a kultura

Souvislosti mezi ekologickými,
technickoekonomickými a
speciálními jevy, principy UR
Člověk a jeho svět
Člověk a společnost

Konkrétní aktivity ve
prospěch ŽP
Člověk a svět práce

Projekty
Integrovaná tematická výuka

Vliv prostředí na zdraví, životní
styl v kontextu péče o ŽP
Člověk a zdraví

Výchova ke zdraví

Sebereflexe, tvorba vlastní
koncepce zdravotní výchovy

Zjišťování a posuzování
informací, rozlišování
závažnosti ekologických
problémů, argumentace.
Komunikace o problémech ŽP
**Informační a komunikační
technologie**

Angažovanost v řešení
problémů ŽP

Mapování přírodnin
Měření a posouzení situace
v krajině, vyhodnocování
dokumentace
Autentický výzkum
Návrhy alternativních řešení

<i>Kognitivní aspekt</i>	<i>Kognitivně - afektivní aspekt</i>	<i>Kognitivně-motorický aspekt</i>
o životním prostředí	pro životní prostředí	prostřednictvím životního prostředí
<p>Ekosystémy – les, pole, vodní zdroje, moře, tropický deštný prales</p> <p>Základní podmínky života – voda, ovzduší, půda</p> <p>Ekosystémy – biodiverzita, energie a život, přírodní zdroje</p> <p>Hodnota přírody</p> <p>Využívání / zneužívání přírody a životního prostředí/ochrana přírody a kulturních památek</p>	<p>Etické principy jednání. Ekologická etika. Prosociální chování.</p> <p>Výchova aktivního občana (svědomitost, ukázněnost, slušnost, ohleduplnost, sebedisciplína, sebeomezení ap.)</p>	<p>Terénní a pozorování Diskuse o životním stylu Řešení dilemat.</p> <p>Projekty EV Badatelské činnosti</p> <p>Ekologizace provozu školy</p>

Páteří výchovy v novém tisíciletí → průřezové téma v RVP ZV;
integrativní, komplexní charakter (oblast přírodovědná
společenskovední + technická + esteticko-výchovná) → holistický,
systémový přístup;

Environmentální přístup ke vzdělávání

Biofilní přístup ke
vzdělávání

Biofilní přístup ke vzdělávání

Pojem „**biofilní**“ představuje v širším smyslu **lásku k životu a přírodě**.

- Biofilní přístup ke vzdělávání je založen **na úctě k přírodě** a uznání její **jedinečnosti a nenahraditelnosti**.
- **Člověka** chápe jako **integrální součásti biotického společenství** a **kulturu** jako **umělý výtvar člověka**, za který on **nese odpovědnost**.
- Odlišný způsob prezentace přírody a přirozeného a kultury a umělého a z hlediska jejich vzájemných vztahů a **přirozené a kulturní evoluce** (viz Metafora dvou pekařů - Šmajš, 2011).
- Jednota člověka a Země a na **ničím nepodmíněná** a na **člověku nezávislá hodnota přírody**.
- Odmítá **arogantní antropocentrické paradigma lidské nadřazenosti** nad přírodou.

Biofilní orientace vzdělávání

Vztah přírody a kultury ve své komplexnosti.

„Životu přející“ postoj člověka k přírodě, určovaný kulturou.

Objasňovat co je příroda a přirozené, co je kultura a umělé; vštěpovat evoluční způsob myšlení, kompatibilitu kultury s přírodou k nové duchovní integraci člověka v celku přírody a kultury;

Příroda a kultura?

Co je přírodní? Co je umělé?
Co vše bylo třeba k výrobě umělého?

Příroda tu totiž není jen pro to, aby člověku sloužila!

- **Lidské vitální potřeby** jsou svým původem **přírodní**, ale **jejich uspokojování** nemá mít charakter **arogantního antropocentrismu** a mechanistické interpretace skutečnosti.
- Z **výjimečné pozice člověka** plyne jeho zodpovědnost **vůči přírodě**. Mít na paměti, že „**přírodu nevytváříme**, za její fungování neneseme odpovědnost, evoluční procesy probíhají i bez nás“ (Šmajš 2011).

Proměna vzdělávacího kurikula

- od **orientace abiotické a protipřírodní** přejít k orientaci **biotické a propřírodní** („*od vlády nad přírodou k životu ve shodě s přírodou*“);
- od **převahy dílčích informací** a pasivního přijímání poznatků k rozvoji **evolučního a systémového myšlení** prostřednictvím znalostí a porozumění ekosystémům, včetně vlivů lidské činnosti na životní prostředí;
- od **axiologicky arogantního antropocentrismu a mechanistické interpretace** skutečnosti k výchově **ekologicky odpovědného občana**; odolávání hypertrofii civilizačních momentů v podobě diktátu módy, sugesce reklamy - „*od nadvlády techniky k akceptování sociální spravedlnosti a rovnoprávnosti*“);

-
- **od vzdalování se/odcizování přírodě k hodnotové rehabilitaci přírody vtištěním** (imprintingem) života jako nejvyšší hodnoty („*od ocenění kvantity /více/ k ocenění kvality /lépe/*“).

Potřeba permanentní diskuse o vlastním obrazu světa a soustavné kritické přehodnocování návyků a činností; nelze žít na úkor ostatního světa a příštích generací.

Obsahové principy biofilně orientovaného vzdělávání

Aby:

- zůstaly zachovány přírodní hodnoty a biologická rozmanitost pro současné a příští generace;
- vlivem kultury nerostla zátěž prostředí;
- se minimalizovaly dopady jednání na druhé,
- lidé odolávali svodům techniky, pohodlí a krátkodobého zisku,
- lidé dokázali vnímat, prožívat a hodnotit krásu přírody.

- lidé předkládali pozitivní perspektivy světa a nekompromisně odmítali vulgarizované, jednostranné pohledy na realitu,
- lidé pochopili, že nejsme vládci a bez přírody nelze žít,
- lidé nežili na „cizí účet“, zvládali pokrok, byli ohleduplní, šetrní – nebrali víc, než je třeba ...(J. Valenta, 2017).

A na závěr

...vztahy kolem nás nikdy jasné a jednoduché nebudou, jediným možným řešením je neustále vnímat, přemýšlet a hledat.

Dopřejme si klidu a prostoru k pozorování krásy přírody, k prožívání radosti z bezprostředního kontaktu s přírodou, k upevňování prožitku harmonie s přírodou.

Zatímco ztrácíme svůj čas
váháním a odkládáním,
život utíká

Seneca

https://www.google.com/url?sa=i&url=https%3A%2F%2Fdarbylin.cz%2Fcas-je-v-zivote-vsechno%2F&psig=AOvVaw2AnA5Lep7fLGxmU_hZq-7s&ust=1710088849365000&source=images&cd=vfe&opi=89978449&ved=0CBQQjhqxqFwoTCPjizcXP54QDFQAAAAAdAAAAABAF

Život je darem od přírody i lidské společnosti a její kultury.

Od přírody má dítě cenné dary, tělesné a duševní síly. Smyslové a pohybové vlohy. Jsou to možnosti, šance, záležití na vlivech společenských...

Výchova má význam utvářecí.

H. Horká (2005). *Ekologická dimenze výchovy a vzdělávání ve škole 21. století*. Brno: MSD.

J. Krajhanzl, Environmental a proenvironmental behavior. [w>] Řehulka E. (ed.) (2010). *Health Education: International Experiences*. Masarykova univerzita, Brno, s. 259.

J. Šmajš. (2008). *Potřebujeme filosofii přežití? Úvahy o filosofii, kultuře, poznání, vzdělání, řeči a popularizaci vědy*. Doplněk, Brno, s. 55.

E. O. Wilson (1999). *Konsilience. Jednota vědění*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny.

Výzkum odcizování člověka přírodě. (2006). *Závěrečná zpráva projektu 1C / 4 / 40 / 04*. Praha.

Pro inspiraci

- <https://clanky.rvp.cz/clanek/c/z/22338/OVZDUSI---TEMA-PRO-ENVIRONMENTALNI-VYCHOVU-V-ZIME.html/>
- <https://digifolio.rvp.cz/artefact/file/download.php?file=27649&view=4001>
- <https://www.youtube.com/watch?v=KIZfHHvhMIs>
- <https://www.lipka.cz/vyukove-programy?idm=12>
- <https://www.lipka.cz/jednodenni-evp?idm=32>
- <https://digifolio.rvp.cz/view/view.php?id=4001>

